

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.197. Telefon 3172

M Zor:

Kosovo — Kumanovo!

Enkrat obletnica na severu, drugič na jugu. Za žalostno obletnico koroškega prebiscita je prišla navdušujoča obletnica začetka balkanskih vojn, bitke pri Kumanovem. V nedeljo bo poteklo dvajset let, odkar so Srbi po komaj štiri- ali petdnevem prodiranju zadeli na glavno turško vojsko pri Kumanovem. Preko 100.000 je bilo Turkov, Srbov okoli 80.000. Po dvodnevni bitki so bili Turki poraženi, kakor so bili pred več nego pet stoletji v dvodnevni bitki na Kosovem polju poraženi Srbi. Za Kosovim je prišlo Kumanovo, za porazom zmagal!

Mnogo se je že pisalo o obletnici tega častnega dogodka in še več se bo pisalo. V soboto na večer bo Ljubljana pokazala, koliko ji pomeni obletnica dneva, ko je nam, takrat še avstrijskim tlačanom, pričelo burneje utripati srce v veselem pričakovanju, ko so se nam energičneje stisnile pesti v grožnji tiranom, ko so glasneje zadoneli naši klici po svobodi.

Nas, kot učitelje, kot narodne vzgojitelje pa mora pri tem zanimati še neko drugo vprašanje. Vprašanje: Kako je prišlo do Kumanovega? Kako je po Kosovem prišlo vendar Kumanovo? Odgovor na to vprašanje bo za nas zelo poučen in zanimiv. Iz suhih dejstev, napisanih v zgodovini, ni mnogo razvidno. Iz njih ni razvidno to, kar mislim. Na umu mi je namreč ono podrobno delo, ki so ga vršili od Kosovega dalje narodni vzgojitelji, narodni budniki in klicarji, pa naj so bili to četaši ali hajduki, guslarji ali daki, popi ali učitelji. Na misel mi prihajajo narodni pesniki, ko so pesnili pesmi o kraljeviču Marku, o carju Lazarju, na misel mi prihajajo vojvode, ki so podžigali narod in klicali na boj proti Turku, na misel mi hodijo junaki-mučeniki, ki so dali svojo kri v brezupni borbi proti nasilju in krivici, ki jih Evropa ni hotela videti.

Kakšno delo so izvrševali vsi ti ljudje? Kaj je bil glavni njihov namen? — To, da obvarujejo v narodu spomin na prošlo svobodo in to, da bude in jačajo v narodu željo po zopetni prostosti. To je bil glavni, to je bil edino važni namen. Edino tem spominom, edino tej želji je pripisovati, da je prišlo za Kosovim Kumanovo.

Razumite me dobro: Srbski narod se ni osvobodil suženjskih verig zaradi junaštva in drznosti svojih vojvod, katerih je bilo sicer mnogo, a so bili v primeri z narodom vendar le posamezniki. Srbski narod se je zato zopet osvobodil, ker so bili vsi polni spominov na slavno prošlost in prežeti z upanjem na boljše bodočnost. Ko je potem napačil dan, niso pripoznali nobene ovire, niso spoznali nobene žrtve za dovolj velike v dosegu tega, kar je moralo priti. Fatalistično so verovali v zmago,

Šolska reforma na Poljskem.

V poljskem prosvetnem ministrstvu je bil pred kratkim dovršen projekt o novi organizaciji šol. V glavnem je predpisana sedemletna šolska obveznost.

Osnovna šola se deli na tri dele. Prva stopnja traja štiri leta in tvori popolnoma zaokroženo celoto; druga stopnja je peto in šesto leto ter se bistveno razlikuje od prve stopnje; tretja stopnja je sedmo šolsko leto, ki konča z izobrazbo učencev, ki ne vstopijo v srednjo šolo.

Srednja šola sloni na temeljih šestletne narodne šole (od 7. do 13. leta) in je šestrazredna. Deli se na dva dela: prvi del traja štiri leta, drugi pa samo dve leti. Štiriletna stopnja ima nuditi učencu splošno izobrazbo in se deli v dva tipa: dvoletna stopnja, licej, odgovarja VII. in VIII. razredu gimnazije.

Ta sistem šolstva omogoča učencem prestop v strokovne šole. Mladina more po končanem četrtem razredu osnovne šole (v starosti 11 let) vstopiti v nižjo strokovno šolo. Kdor pa hoče obiskovati srednjo šolo, hodi po končanem četrtem razredu še nadalje v osnovno šolo in sicer v peti in šesti razred srednje šole ali v strokovne srednje šole. Učenci pa, ki ne vstopijo v srednje šole, ali se pa doslej še niso odločili za srednjo strokovno šolo, vstopijo po končanem šestem razredu osnovne šole v sedmi razred, ki ima specialni tip: trgovski, obrtni, kmetijski in drugi. Ta razred nudi učencem, ki ne nameravajo študirati, splošno izobrazbo na kmetijskem polju; one, ki pa nameravajo vstopiti v strokovne šole, pa pripravljajo za njihove strokovne vstopitve. Iz sedmega razreda morejo učenci vstopiti v razne strokovne srednje šole in iz teh v višje strokovne šole.

Po končanem četrtem letu srednje šole se dijaki porazdelijo: najboljši gredo v peti in potem v šesti razred, ostali pa v višje strokovne šole (tudi na učiteljske šole) ali pa na podlagi izpričevala (brez mature!) v državne in privatne urade. Dvoletni licej se pa zopet razdeli na razne tipe, kakor realni, humanistični, matematično-prirodnoznanstveni i. t. d. Naloga liceja je, pripravljati študente za visoke šole.

brez premisleka so šli v smrt za svobodo Srbije, za svobodo svojih otrok.

Duh, ki so ga narodu vcepili njegovi vzgojitelji, je bil duh aktivnosti, je bil duh zmag.

Kakšen nauk sledi iz tega za nas učitelje, za nas vzgojitelje?

Tudi mi imamo še mnogo, česar ne smemo pozabiti!

Ali ne vidite na pobočjih Javornika mejnike, ali ne vidite v gorah pred Postojno, pred Idrijo mejnikov, ali ne vidite na vrhu Triglava, na vrhu te naše od nekdanj svete gore kamen, ki tvori mejnik? Ali naj mar to pozabimo? Ali ne vidimo s Triglava daleč, daleč preko Soče in daleč do sinjega morja? Ali ne vidimo tam našega naroda, ki trpi danes huje pod peto »kulturnega« naroda, nego je trpel južni del našega naroda pod jarmom nekulturnega ljudstva.

Ali ne vidite na grebenu Karavank cele vrste mejnih kamnov? Ali ne vidite na ono stran naše doline, naša jezera, naša mesta, naše Gosposvetske polje? Ali ne vidite tam ljudstva, ki čaka, kakor so nekoč Srbi pod Turki čakali, da nastopi še zanje Kumanovo, da nastopi še zanje po Kosovem Kumanovo? Ves to vidite, vse to vam je pred očmi, tako blizu, da je treba samo roke iztegniti.

Ali naj na vse to pozabimo? Ali naj trpimo, da na to pozabi naše ljudstvo? Mi vzgojitelji bomo krivi, če ljudstvo res pozabi, kajti ljudstvo je kakor otrok dobrodušno in zaupljivo in pozabljivo. Ljudstvo zaupa svojim vzgojiteljem in veruje v tisto, kar od njihliši. Zato še enkrat: mi vzgojitelji bomo krivi, če ljudstvo pozabi, kaj je onkraj tako tesnih meja.

Tovariši! Lotimo se dela in delamo vztrajno! Ne obupujmo mi, če obupujejo drugi. Dvignimo glave v teh težkih časih in dvignil bo glavo tudi naš narod, ne priznajmo krivičnih nam vsiljenih mej in ne bo jih priznal tudi naš narod, pokažimo narodu nekdanja naša bivališča in videl bo bodočo združitev vseh naših bratov od Soče in Tržaškega Krasa do Gosposvetskega polja, od Zilske doline do Blatnega jezera. Gledal bo v duhu našo veliko domovino, dokler se ne bo obstinila.

In takrat bo prišlo Kumanovo tudi za nas severne Jugoslovence, kakor je pred dvajsetimi leti prišlo za naše brate na jugu.

Kdaj bo to prišlo? Morda kmalu, morda kasneje. Gotovo prej, čim vztrajneje bo naše delo, čim intenzivneje bo naše podrobno delo med narodom.

Narod dvigniti, narod usposobiti za bodoče Kumanovo, to mora biti naš najvišji cilj. Spomnimo se na to za obletnico, ki je pred durmi!

Učne osnove se bistveno razlikujejo na vseh stopnjah šolske organizacije. Mestne šole imajo drugačne osnove kakor podeželske; kljub temu je pa ravnovesje med njimi enako visoko. Pouk naj omogoči učencem bodisi v mestni ali podeželski šoli možnost za prestop na srednje ali strokovne šole.

Poljsko učiteljstvo je z velikim veseljem sprejelo te šolske novitete ter se je prav pohvalno izrazilo o svetlih straneh te reforme. Kljub temu pa ima tudi ta reforma senčno stran. Največji dobiček te reforme je izenačenje šolstva, kajti osnovna šola gre preko srednje in strokovne šole tja do višjih šol. Doslej je bila le srednja šola ona brv, po kateri se je prišlo do višje izobrazbe. Sedaj izgublja srednja šola prva dva razreda, ki sta priključena ljudski šoli. Tako je izobrazba, ki sta jo nudila ta dva razreda dijakom, sedaj pristopna splošno vsemu dijaštvu. Dobro je tudi to, da ljudje, ki ne morejo dovršiti cele srednje šole, odhajajo po končanem četrtem razredu v strokovne ali vojaške šole.

Napaka te reforme pa je predvsem ta, da je osnovna šola prikrajšana za eno leto. Sedmi razred pa bo imel le malo gojencev, ako že iz šestega razreda odidejo učenci v srednje ali strokovne šole. Tako bodo sedemrazredne osnovne šole le malokje, večina jih pa bo le šestrazrednih. Tudi razni tipi sedmega razreda bodo slabo učinkovali na značaj narodne šole; v njen organizem bodo stopili razni »strokovnjaki«, kakor ključavničarji, gospodarji, knjigovodje in drugi, katerih delo se ne bo moglo dobro izkazati, kajti 13letni učenci se ne bodo mogli v enem letu priučiti važnih in potrebnih reči za praktično življenje iz ene veje teh strok. Tako bo zopet zrasla paradija praktične šole, v kateri se bo namesto resnega dela le o delu govorilo, kar je že stara navada naših severnih bratov — Poljakov. S tem je značaj sedmega razreda bistveno poslabšan, ker je iz njega omogočeno vstopiti tudi v strokovne šole, katero priliko pa nudi že šesti razred.

Po »časopisu češkoslovaške učiteljske obce« prevedel Kus Viljem.

Spomin z letošnje glavne skupščine.

Učiteljsko pevsko društvo iz Tetova v vardarski banovini.

Poročali smo že, da je priredil izvršni odbor JUU v Beogradu ob času letošnje glavne skupščine za udeležence koncer v Kolarčevi dvorani. Med drugim je nastopilo na koncertu tudi učiteljsko pevsko društvo iz Tetova. Izvajalo je nekaj narodnih in umetnih pesmi tako ljubko in dovršeno, da si je namah osvojilo srca poslušalcev. Tovarišice so nastopile v bogatih in prekrasnih narodnih nošah, ki so poslušalcem izredno ugajale. Društvo je še mlado. Predseduje mu tovariš Andreja Po-

pović, ki mu je tudi pevovodja. Pevski zbor tvorijo tovarišice in tovariši iz Tetova in bližnje okolice. Društvo so ustanovili z namenom, da širi narodno in umetno pesem med narodom. Poleg učiteljskega pevskega zbora je v Tetovu še pevsko društvo »Binički«, ki obstoja že 10 let. Člani tega društva so tudi vse tovarišice in tovariši učiteljskega pevskega zbora. Zbor vodi tovariš Popović. Društvu želimo kar največ uspehov in svidenje v Ljubljani!

O reformi učiteljskih usposobljenostnih izpitov na Češkoslovaškem.

V češkoslovaškem ministrstvu prosvete je sedaj na dnevnem redu reforma učiteljskih izpitov za osnovne šole. Ker bo izvajanje važno tudi za naše šolske razmere, hočem o tem vprašanju obširneje izpregovoriti.

Predpisi za polaganje teh izpitov segajo v precej oddaljeno preteklost, tja do l. 1886., ko so imeli naši predniki in tedanje prosvetne oblasti popolnoma drugačne načrte in druge misli. V današnjih časih je pač polaganje tega izpita naravnost težavno, ker je prvič jako odvisno od kraja, kjer se izpit polaga, drugič je pa tudi mnogo odvisno od izpraševalca in njegove ljubezni do raznih šolskih reform. Pred 45. leti pa je izpraševalna komisija prav dobro vedela in razumela, da mora kandidat v prvi vrsti pokazati, da je dober praktik, potem se je pa šele nekoliko oziralo na teorijo. V današnjih časih se pa zahteva splošno znanje v vseh predmetih ter ni ta izpit ničesar drugega, nego druga matura.

Namen teh izpitov je popolnoma drugačen. Splošna učiteljeva izobrazba je bila sojena že pri maturi. Ako so pa v splošni obrazbi mladega učitelja sputam vrzeli, je to napaka šole, ki mu je izdala zrelostno izpričevalo; nikdar pa ne smejo biti te vrzeli korigirane pri specialnem pedagoškem izpitu, kakor to mora biti izpit učiteljske usposobljenosti. Današnji študijski sestav, veljaven za učitelje narodnih šol, nujno zahteva, da bi temeljni prvi dve oziroma prva tri leta učiteljeve prakse na šoli v napredovanju in utrjevanju strokovnega pedagoško-didaktičnega znanja in se tako poglobljal zaklad, ki je bil podan na učiteljski šoli. Šele potem lahko pokaže mlad učitelj pri izpitu, ali je njegov strokovni študij v praksi in teoriji vsaj tak, da odgovarja tej kratki študijski dobi — in ako se je ustvaril v njem res pravi učitelj in vzgojitelj, ki vrši svoj poklic z razumevanjem in z gotovo samostojnostjo. Izpit pa mora na vsak način pokazati, ali je tak učitelj na pravi poti k cilju. Izpit, ki bo podal tako potrdilo, bo pravi definitivni izpit za učiteljstvo narodnih šol.

V Nemčiji se vrši izpit učne usposobljenosti za učitelje naravnost v učiteljevem razredu in je opravljen v štiriurnem poučevanju po urniku, ki ga določijo en dan poprej izpraševalna komisija. Člani te komisije so pokrajinski šolski nadzornik, docent pedagoške akademije in eden šolski upravitelj ali učitelj dotičnega sreza. Po končanem pouku se vrši ustni kolokvij, pri katerem ima učitelj pokazati, da zna znanstveno zagovarjati način svojega pouka in da so mu znani obstoječi službeni predpisi. Rojstno leto te forme izpitov učiteljske usposobljenosti je leto 1928. z naredbo pruskega prosvetnega ministrstva. — Ako se ne oziramo na tehniške in finančne napake, so omenjeni izpiti res strokovni izpiti — kar naj bo še poseben dokaz, da je njihova domovina Nemčija zibelka vseh šolskih reform. Z ozirom na navedene napake naj bi se pri nas vršil izpit učne usposobljenosti tako, da napravi vsak kandidat domačo pismeno nalogo, katere misli in teze bo znal pred izpraševalno komisijo znanstveno zago-

varjati, dalje iz ustnega izpita o zakonskih šolskih predpisih.

Najmanje po 12-mesečni šolski praksi naj bi se učitelj prijavil po službeni poti preko šolskega upravitelja in sreskega načelstva izpraševalni komisiji. Vsak kandidat ima pravico polagati izpit pred poljubno izpraševalno komisijo. Obenem predlaga (s prošnjo vred) 3—4 teme iz splošne ali specialne pedagogike, kjer bi na obširnejši pismeni način znal utemeljiti svoje strokovno znanje v pedagogiki z znanstvenimi pedagoško-didaktičnimi načeli. Sreski šolski svet pa naj bi na podlagi nadzorniškega poročila tega učitelja določil, ali se ga prepusti k izpitu ali ne. Prošnja na tem mestu ne sme biti nerešena, ako nima kandidat tretjega reda (redni so: 5, 4, 3, 2, 1). Ako je kandidat dobro ocenjen, pošlje sreski šolski svet prošnjo izpraševalni komisiji, ki najmanje šest mesecev pred ustnim kolokvijem naznani kandidatu izbran tema, ki naj ga sedaj kandidat doma pismeno izvrši. Tekom štirih mesecev pošlje učitelj izpraševalni komisiji svoj elaborat ter priloži pismeno izjavo, da je elaborat resnično le njegovo lastno delo; priloži pa naj tudi izjavo, ki dočela podrobno omenja, katera literarna dela so mu pri tem služila.

Ako je učitelj, ki hoče polagati ta izpit, izdal že kako tiskano pedagoško delo, mu komisija lahko dovoli, da ne polaga domačega izpita. Vsako domače pismeno delo prečita, prekritizira in ocenita dva člana izpraševalne komisije. Ako se njuna sodba ne ujema, odloča predsednik. Klasifikacija je izražena samo v treh ocenah: delo je prav dobro, dobro, nezadostno; z ozirom na to klasifikacijo je kandidat k izpitu pripuščten ali ne pripuščten. Ako pa odstopi od ustnega izpita prosilec sam, se njegovo pismeno delo upošteva še dve leti.

S kandidati, katerih pismena naloga je pozitivno klasificirana, se pri ustnem izpitu vrši razgovor ob navzočnosti štirih članov komisije in zapisnikarja. Razgovor naj ponajveč niha okoli pismene domače naloge. Kandidat pa mora pri kolokvijev dokazati, da je domače delo resnično izvršil sam, da so mu pedagoška dela in šolsko administrativni posli povsem znani ter da so mu znani tudi vsi zakonski šolski predpisi. Ustni izpit naj ne zaide v podrobnosti in tudi naj ne išče vrzeli v splošnem učiteljevem znanju, marveč ugotovi naj, s kako ambicijo in s kakim razgledom ta učitelj deluje v novih smereh in učnih metodah pedagoških ter da zna samostojno odločati o vprašanih, katera mu učiteljska praksa najpogosteje nalaga.

Tako usmerjen izpit učiteljske usposobljenosti bo imel svoj pravilni in iniciativni značaj. Učitelj se mora v pripravi za ta izpit na vsak način poglobiti v znanstveno pedagoško literaturo in se mora znanstveno orientirati v praktični vršitvi svojega poklica. Vsak mlad učitelj bi se na ta način izpopolnjeval ter bi začel iskati in brskati po pedagoški literaturi. Zato bi bilo neobhodno potrebno izdati za polaganje tega izpita posebna navodila, ki naj bi vsebovala poleg pravil-